

ŠTUDIJNÉ PROGRAMY GEOGRAFIE – PROFESIONÁLNA ORIENTÁCIA GEOGrafoV

Pavol KOREC¹

Abstract: *This article deals with geographic education at Slovak universities in relation to professional orientation of geographers. The introduction evaluates current impulses that force universities to open a discussion on this problem. Core section of the article is dedicated to the dilemma if universities should prepare a widely educated graduate or train a specialized expert in narrow field. Apart from other aspects, this topic is analyzed also in connection to the differentiation of university studies in undergraduate, graduate and postgraduate degree levels. Among the important results introduced in the article belong: a presentation of the position of three degree levels in university education, a list of working titles of professions that the graduates of Slovak universities should be prepared for, and proposal for changes in forms of education that should enhance the preparation of university students.*

Key words: *university, professional orientation of geographers, graduate studies, course of study.*

Úvod a expozícia problému

Diskusia o študijných programoch geografie na slovenských univerzitách nepatrí, zdá sa, medzi prioritné úlohy slovenských (univerzitných) geografov. Uplynulých 15 rokov (obdobie široko chápanej transformácie spoločnosti) na prekvapenie mnohých nevyvolalo nutnosť takejto diskusie, ba naopak, súdiac podľa zvyšujúceho sa počtu záujemcov o štúdium geografie na slovenských univerzitách, ako aj samotného počtu študentov geografie, môže prevládať pocit, že študijné programy sú dobré, atraktívne, že netreba na nich nič meniť. V posledných rokoch, pri malej zhovievavosti od 1. mája 2004, sa však objavujú impulzy, ktoré nás nútia túto diskusiu otvoriť. Spomedzi viacerých upozorním aspoň na tri.

Prvým je vyššie nepriamo naznačený vstup Slovenska do Európskej únie. Táto skutočnosť sa začína vo vzťahu so vzdelávaním na slovenských univerzitách prejavovať vo viacerých smeroch. Slovenským uchádzačom o univerzitné štúdium sa napríklad vo väčšej miere otvorili možnosti štúdia na univerzitách v ostatných štátoch Európskej únie. Najmä najtalentovanejší uchádzači o univerzitné štúdium zo Slovenska si rýchlo uvedomujú, že štúdium na (renomovanejších a nepochybne aj kvalitnejších) zahraničných univerzitách (takou je vo vzťahu k slovenským univerzitám už aj Karlova univerzita v Prahe) prináša pre nich rad výhod pri nasledujúcom hľadaní si zamestnania. Prijatie Slovenska do Európskej únie samozrejme rozšírilo pre absolventov univerzít aj pracovný trh, pracovný trh, ktorý je však citlivý na znalosti a schopnosti využívať ich v široko chápanom pracovnom „podni-

¹ Doc. RNDr. Pavol Korec, PhD., Katedra humánnej geografie a demogeografie, Prírodovedecká fakulta Univerzity Komenského v Bratislave, Mlynská dolina, 842 15 Bratislava, e-mail: korec@fns.uniba.sk.

kaní“. Pri troške sebakritiky musíme priznať, že geografické študijné programy na slovenských univerzitách majú pre výchovu konkurencie schopných absolventov značné rezervy.

Druhým impulzom je stále sa znižujúca početnosť skupiny osemnásť, resp. devätnásť-ročných absolventov stredných škôl, potenciálnych uchádzačov o univerzitné štúdium. Na tento pokles počtu uchádzačov o štúdium sa samozrejme poukazovalo už skôr, dokonca ešte pred začiatkom spomínanej transformácie spoločnosti v roku 1989, ale práve v posledných 2-3 rokoch začíname pociťovať jeho dôsledky. Ak si uvedomíme, že počet univerzít je na Slovensku stabilizovaný, resp. stále mierne stúpa a navyše sa na Slovensku objavujú (konečne?!) aj súkromné univerzity, potom je zrejme, že to bude mať dopad aj na „záujem o štúdium geografie“. Ak sme vyššie uviedli, že záujem o štúdium geografie je stále veľký (čo je nakoniec vo vzťahu k samotnej početnosti študentov pravda), na druhej strane musíme priznať, že kvalita uchádzačov o štúdium geografie (a samozrejme nielen geografie) klesá.

Ako tretí impulz treba uviesť (očakávané) uvedomenie si zodpovednosti uchádzača o univerzitné štúdium o svoju profesionálnu realizáciu. Ak doteraz uchádzači o štúdium geografie uvádzali ako dôvody svojho rozhodnutia študovať tento odbor najmä dva dôvody, záujem o geografiu ako atraktívnu vednú disciplínu (1) a pomerne nenáročné štúdium geografie (2), v budúcnosti (s veľkou pravdepodobnosťou) bude pri rozhodovaní uchádzačov dominovať možnosť uplatnenia sa v praxi po absolvovaní univerzitného štúdia. Na základe dlhoročných skúseností z rozhovorov s rodičmi i samotnými študentmi, vedomosť čo taký geograf vlastne môže robiť je minimálna (a určite v nemalej miere aj v dôsledku samotných študijných programov geografie).

Uvedené poznámky jasne naznačujú, že diskusia o študijných programoch geografie je pre univerzitnú geografiu viac-menej existenčnou otázkou. Asi to dnes až takto vyhranene necítíme, ale považujeme za správne túto diskusiu vyvolať práve preto, aby sme neboli nasledujúcim vývojom záujmu o tento odbor zaskočení. Rozsiahla diskusia o univerzitách, o obsahu študijných programov prebieha v súčasnosti nakoniec po celom (ekonomicky vyspelom) svete. Zdôrazniť treba fakt, že diskutuje sa najmä o obsahu výučby a formách výučby, hoci aj ďalšie problémy univerzít, ich financovanie, postavenie základného výskumu na nich a iné si zasluhujú pozornosť. Záver diskusie o obsahu výučby (predmetovej štruktúre študijných programov) vyznieva dosť jednoznačne: univerzity sa vzdávajú potrebám praxe (priemyslu, služieb, podnikaniu, verejnej správy a iným), univerzity sú príliš teoretické, príliš vedecké, zastaralé a všeobecne vzdialené praxi (Košturiak 2005).

Široko vzdelaný absolvent vs. „špecialista“ a rozdelenie univerzitného vzdelávania

Dôležitosť diskusie o obsahu a formách výučby geografie na slovenských univerzitách znásobujú, okrem vyššie uvádzaného, podľa môjho názoru ešte dve skutočnosti. Prvou je hľadanie odpovede na otázku „má geografia pripravovať široko vzdelaných, ale málo špecializovaných absolventov alebo má byť vzdelávanie geografov úzko špecializované, t.j. mali by sme pripravovať geografa na konkrétne profesie, na riešenie konkrétnych pracovných úloh?“ Druhou je rozdelenie univerzitného vzdelávania na bakalársky, magisterský a doktorandský stupeň.

Otázkami na obsah „vysokoškolského učiva“ v zmysle vyššie uvedenej otázky sa zaoberajú, resp. sú aktuálne, aj pre iné vedné odbory (Nováčková 2004). Zástancovia široko (ale povrchnejšie) vzdelaných absolventov argumentujú najmä ich lepšou schopnosťou adaptácie na viaceré profesie a teda lepšou možnosťou uplatnenia absolventov na trhu práce. Takisto poukazujú na skutočnosť, že ak náhodou firma, v ktorej by sa úzko zameraný špecialista zamestnal zmenil po niekoľkých rokoch „profil“, špecialista je stratený. Podľa viacerých výskumov v štátoch OECD a Európskej únie v priemere raz za 6 rokov mení každý produktívny občan zamestnávateľa a v priemere raz za asi 8 až 9 rokov mení dokonca profesionálny odbor svojho pôsobenia (Urban 2005). Táto alternatíva má medzi geografmi učiteľmi na univerzitách pomerne veľkú podporu a podľa môjho názoru určitú úlohu pri jej podpore zohráva aj naša pohodlnosť a zotrvačnosť procesu výučby geografie. Táto posledná poznámka sa vzťahuje pochopiteľne najmä, resp. len na geografov učiteľov Prírodovedeckej fakulty Univerzity Komenského v Bratislave, pretože do školského roku 2004/2005 prebiehala príprava (jedno odborových) geografov, t.j. absolventov s profesiou geograf len tu. Zástancovia úzko špecializovaného vzdelania geografov, druhej z uvedených alternatív, sa zatiaľ veľmi nezviditeľnili. Podľa môjho názoru je to dôsledok najmä ich neochoty odpovedať na dve otázky: ako by mal vyzeráť takýto úzko špecializovaný študijný program, prípadne pre ktoré profesie by mal byť pripravený (1) a ako zostaviť študijné programy pre takéto vzdelávanie tak, aby sme ho boli schopní pedagogicky zabezpečiť s nie veľkým počtom externých učiteľov (2)?

Na jednej strane súhlasím s názorom, že otázka vôbec nestojí takto ostro, „buď široko vzdelaný absolvent alebo úzko zameraný špecialista“. Je zrejmé, že univerzita nemôže študenta pripraviť na všetko čo bude potrebovať v praxi a takisto nie všetky vedomosti čo si absolvent z univerzity odnesie použije v praxi. Takisto akceptujem názory, že v študijnom programe je potrebné nájsť rovnováhu medzi univerzálnosťou a úzkou špecializáciou. Základná charakteristika magisterského štúdia geografie napríklad aj na univerzite Queen Mary v Londýne je: „The MSc in Geography is a flexible programme that enable to develop both a broader and more specialised range of research interest“ (Queen Mary, University of London 2004). U nás (na slovenských geografických pracoviskách alebo len na geografických katedrách v Bratislave?) často zdôrazňujeme, že diplomová práca, jej téma je tou žiadanou špecializáciou študenta. Súhlasím aj s týmto, ale nie bez výhrad. Podľa môjho názoru chýba našim študijným programom viac špecializácie, aby bola dosiahnutá hore uvedená rovnováha (ktorá by súčasne zvyšovala možnosť uplatnenia geografov v praxi).

Druhou skutočnosťou znásobujúcou dôležitosť diskusie o obsahu a formách výučby geografie na slovenských univerzitách je samotné rozdelenie štúdia na bakalársky, magisterský a doktorandský druh štúdia. Nebudeme si teraz všimáť pretrvávajúcu obsahovú prepojenosť, resp. nadväznosť bakalárskeho a magisterského štúdia (nakoniec, tento problém sa zatiaľ opäť týka len geografie na Prírodovedeckej fakulte UK v Bratislave), ale poukážeme na osobitosti troch uvedených druhov štúdia v súvislosti s ich študijnými programami. Z troch uvedených druhov štúdia v zásade nepredstavujú problém bakalárske štúdium a doktorandské štúdium a to hneď z dvoch dôvodov. Prvým je skutočnosť, že názory na obsahovú náplň bakalárskeho a doktorandského druhu (stupňa) štúdia geografie sa medzi odborníkmi všeobecne zhodujú a vzhľadom na proklamovaný profil absolventov týchto stupňov štúdia sa väčšie problémy neočakávajú ani v budúcnosti. Geografi na slovenských univerzitách, súdiac podľa akreditovaných študijných programov bakalárske-

ho štúdia (Prírodovedecká fakulta UK v Bratislave, Fakulta prírodných vied UKF v Nitre, Fakulta prírodných vied UMB v Banskej Bystrici, Fakulta humanitných a prírodných vied PU v Prešove a Prírodovedecká fakulta UPJŠ v Košiciach), sa viac-menej zhodujú, že v obsahu študijných programov bakalárskeho štúdia by mali byť všeobecná fyzická geografia, všeobecná humánna geografia, všeobecná regionálna a politická geografia, geografia SR, geografická (a tematická) kartografia, základy GIS, základy štatistiky a k tomu, podľa osobitosti fakúlt, základy ekonómie, verejnej správy, sociológie, problematiky národnostných menšín, geoekológie, demografie, regionálneho rozvoja a iné. Pri doktorandskom štúdiu študijné programy vlastne neexistujú, tento stupeň štúdia je vedeckou prípravou. Názor, že doktorandské štúdium by už nemalo mať pravidelnú výučbu, teda ani študijný program v pravom zmysle slova, je preto pochopiteľný.

Druhý dôvod, prečo zatiaľ nie sú študijné programy bakalárskeho štúdia aktuálnym problémom je samotný fakt, že absolventov bakalárskeho štúdia (zatiaľ) nepripravujeme pre prax (nepovažujem za potrebné diskutovať o očakávaných absolventoch externého bakalárskeho štúdia geografia a verejná správa, resp. geografia v administratíve na Prírodovedeckej fakulte UK v Bratislave). Prakticky všetci doterajší absolventi bakalárskeho štúdia jednotlivých geografických odborov pokračovali (-jú) na magisterskom stupni. Bakalára (a nielen geografie), zdá sa, že zatiaľ neakceptovala (nechápe) ako absolventa s univerzitným vzdelaním nielen prax, ale s týmto stupňom univerzitného vzdelania majú problém aj samotní absolventi bakalári. Je reálne očakávať, že geografii na univerzitách v Nitre, Banskej Bystrici, Prešove a Košiciach urobia všetko preto, aby v čase, keď budú u nich končiť prví bakalári geografii mali akreditované aj magisterské študijné programy. Ak by takýto program niektorá z univerzít náhodou nemala, s veľkou pravdepodobnosťou sa budú (prakticky) všetci bakalári takejto univerzity uchádzať o magisterské štúdium tam, kde takéto štúdium bude. Druhý dôvod, prečo nás „nevzrušujú“ študijné programy doktorandského štúdia (aj keď vzhľadom na vyššie uvádzaný prvý dôvod o ďalších nie je potrebné ani hovoriť) je samotný počet študentov na doktorandskom stupni. Počet interných doktorandov na slovenských geografických pracoviskách sa pohybuje na úrovni 10 študentov v ročníku, pričom viac-menej akceptujeme skutočnosť, že títo študenti sú pripravovaní pre „akademickú“ prácu, na povolanie vysokoškolského učiteľa alebo vedeko-výskumného pracovníka.

Po dvoch úvodných častiach príspevku (podľa môjho názoru nie samoučelných a zbytočných) sa vlastne dostávame k problému, ktorý je kľúčový v univerzitnom vzdelávaní geografov, k študijným programom magisterského stupňa. Z poznámok uvádzaných v tejto časti a v úvode vyplýva niekoľko skutočností, pričom tie, ktoré majú tesný vzťah k tomuto „kľúčovému problému“ je vhodné explicitne uviesť:

1. Očakáva sa, že otázka „Ako sa uplatním s daným univerzitným vzdelaním?“ bude v krátkom čase u uchádzačov o štúdium rozhodujúca pri výbere univerzity i študijného programu.
2. Všeobecne sa konštatuje, že univerzity sa vzdávajú praxi, že sú zastaralé (obsahom i formami štúdia), teoretické, „vedecké“ a ich absolventi málo použiteľní.
3. Až 90-95 % absolventov, ktorí odchádzajú z univerzít do praxe sú absolventi magisterského štúdia.
4. Najneskôr do dvoch rokov začnú ďalšie štyri slovenské univerzity intenzívne pracovať na príprave geografických študijných programoch magisterského stupňa.

5. Zdá sa, že veľmi dôležitou je otázka, nájdenia rovnováhy medzi univerzálnosťou a špecializáciou v študijných programoch magisterského štúdia. V rámci špecializácie by mala byť obsiahnutá odpoveď, na ktoré konkrétne profesie by sme mohli (mali?) pripravovať absolventov magisterského štúdia? Od odpovede na túto otázku by sa mala odvíjať diskusia o študijných programoch.

Študijné programy magisterského stupňa

V nasledujúcej časti príspevku budeme diskutovať najmä o obsahu študijných programov magisterského stupňa, ale v nevyhnutnej miere sa budeme musieť dotknúť aj formy, resp. spôsobu výučby. Vychádzame zo skutočnosti, že na magisterskom stupni štúdia nie je v súčasnosti v študijných programoch dosiahnutá žiadaná (odporúčaná) rovnováha medzi univerzálnosťou a špecializáciou, resp., že by sme mali ustúpiť od výchovy „prívetmi“ všeobecne vzdelaných absolventov (širšie, ale povrchnejšie vzdelaných, čo priznajte sa nám v zásade aj vyhovuje) a prikloniť sa k príprave študijných programov magisterského stupňa s vyššou mierou špecializácie, t.j. smerovať absolventa na konkrétnejšie určený druh práce, na konkrétne povolanie. Takisto predpokladáme, že geografi ani jednej zo slovenských univerzít sa neuspokojia s ambíciami pôsobiť len v regionálnej mierke, t.j. v mierke Slovenskej republiky alebo dokonca samotného regiónu krajského mesta, ale budú chcieť pripravovať magistratov minimálne pre stredoeurópsky trh práce, prípadne trh práce Európskej únie. Už viackrát sme priamo alebo nepriamo uviedli, že dôležitá otázka geografických študijných programov magisterského štúdia je, pre ktoré profesie by sme mali pripravovať absolventov. V odpovedi na túto otázku je v značnej miere obsiahnutá aj odpoveď o miere potrebnej špecializácie študijných programov. Odpoveď na túto otázku leží podľa môjho názoru v prieniku odpovedí na dve čiastkové otázky. Ktoré profesie sú v súčasnosti, resp. budú v najbližších rokoch žiadané praxou? (1) Na ktoré z týchto žiadaných profesií sme kompetentní pripravovať absolventov my (slovenskí) geografi? (2)

Bolo by z mojej strany veľmi odvážne tváriť sa, že viem odpovede na tieto dve podotázky, ale na druhej strane by bolo zase hlúpe teraz, keď treba povedať niečo nové, niečo o čo v tomto príspevku vlastne ide, skončiť. Vyžiadaným kompromisom bude teda snaha priblížiť sa, resp. ukázať spôsob uvažovania pri hľadaní odpovedí na naznačené otázky. Za veľmi dobrý odraz považujem poukázanie na v súčasnej dobe existujúce (akreditované od školského roku 2005/2006) študijné programy magisterského štúdia na Slovensku, „de facto“ na Prírodovedeckej fakulte Univerzity Komenského v Bratislave. V poradí logiky systému geografických vied sú nimi:

1. Geografická kartografia, geoinformatika a diaľkový prieskum Zeme
2. Fyzická geografia a geoekológia
3. Humánna geografia a demografia
4. Humánna geografia v administratíve
5. Regionálna geografia, rozvoj regiónov a európska integrácia

Kvôli úplnosti treba dodať, že geografia sa v rámci fakulty (50 %) podieľa aj na zabezpečovaní magisterského medziodborového študijného programu „geoekológia a krajinné plánovanie“.

Nielen svojimi názvami, ale najmä obsahom uvedené študijné programy viac-menej „kopírujú“ (logickou stavbou, šírkou predmetov, všeobecnosťou poznatkov) tri bakalárske

študijné programy (geografia a kartografia (1), geografia v administratíve (2) a geografia, rozvoj regiónov a európska integrácia (3)). Výsledkom takéhoto prístupu potom je, že aj absolventi magisterského stupňa sú vzdelaní stále široko a (možno povedať, že aj) povrchné. Znovu pripomínam, že súhlasím s názorom, že diplomová práca aj v tomto konkrétnom prípade predstavuje určitú špecializáciu absolventov magistrov. Na jednej strane treba uznať, že sú schopní (po určitom čase) adaptovať sa na rôzne druhy pracovných pozícií, povolání, čo im pravdepodobne umožnila aj tá šírka vzdelania. Lenže tú šírku vzdelania magister už získal na bakalárskom stupni. A navyše, skúsenosti ukazujú, že v praxi sa adaptujú a uplatňujú absolventi, ktorí dosahovali veľmi dobré študijné výsledky. Takíto absolventi by sa zrejme uplatnili, aj keby vyštudovali iné študijné odbory. Príkladom môžu byť absolventi geológie, z ktorých niektorí sú majitelia úspešných cestovných kancelárií, riaditelia obchodných spoločností (obchodujúcich napr. s vínom) a pod.

Ak sa teraz vrátíme k dvom hore uvádzaným podotázkam tak do prieniku odpovedí na ne podľa môjho názoru patria napr. (uviedem opisom „pracovné“ názvy) „manažment v oblasti cestovného ruchu“, „národnosť“, utečenci, migranti, multikultúrna spoločnosť“, „GIS v urbánnom priestore“, „urbánne (rurálne) štruktúry a procesy, urbánna (rurálna) ekonomia“, „zdroje regiónu, regionálna politika a rozvoj regiónov“, „prírodné prostredie, aktivity človeka, hazardy a ohrozenia“, „krajinné-ekologické plánovanie, legislatíva krajiny“ a (určite) ďalšie. K tomuto je potrebné uviesť dve poznámky. Po prvé, každá univerzita musí pri magisterskom štúdiu zvážiť, pre ktorú profesiu je schopná zabezpečiť študijný program (poskytnúť v ňom potrebný podiel špecializovaných predmetov) a potom geografické pracoviská (a nielen geografické) v tomto smere aj personálne budovať. Po druhé, určite by vznikli problémy s akreditáciou takýchto študijných programov (dobrou personálnou politikou a dobrou formuláciou jednotlivých náležitostí študijného programu je to však prekonateľná prekážka). Obsahová náplň takto orientovaných študijných programov by si samozrejme vyžiadala jednak znížiť počet predmetov v magisterskom štúdiu, ale hlavne výrazne „zvýšiť“ hĺbku preberanej problematiky v daných špecializovaných predmetoch. Výsledkom takéhoto magisterského štúdia by bol absolvent (magister), ktorý má širší geografický základ (okrem iného ešte aj z absolvovaného bakalárskeho štúdia, a teda aj je schopný v praxi sa adaptovať a uplatniť v rôznych pracovných pozíciách) a zároveň je „špecialista“ na určitú praxou žiadanú profesiu.

Už viac krát bolo naznačené, že uvedený nový pohľad na magisterské štúdium by si vyžiadaval aj zmeny vo formách výchy (nakoniec tieto zmeny by bolo potrebné urobiť aj pri zachovanom „konzervatívnom“ prístupe k magisterskému štúdiu). Ak by som chcel naznačiť niektoré z týchto zmien potom treba uviesť najmä nasledovné:

1. Počet predmetov na magisterskom štúdiu je potrebné znížiť, odporúčam neprekročiť počet päť predmetov v jednom (zo štyroch) semestri. Či študentovi predpíšeme v každom semestri dva povinné (hlavné, profilujúce) predmety a zvyšné nech si vyberie z relevantnej zvolenej ponuky predmetov alebo mu predpíšeme štyri a vyberie si jeden nie až tak dôležitý (aj keď ja by som sa prihovárал za prvú alternatívu).
2. Ťažisko práce v priebehu semestra treba preniesť na študenta, čo nakoniec musí samozrejme vyústiť v jeho väčšom zaťažení. Študent musí v priebehu semestra prečítať viac odporúčanej literatúry (hlavne k tým dvom (?) povinným predmetom), ale najmä musí urobiť viac samostatných projektov. Absolvent magister geografie musí byť profesionál v riešení úloh (samostatne aj ako člen kolektívu) a v prezentovaní výsledkov svojej práce.

3. Angličtina, práca s internetom, využívanie GIS, multimediálne prezentácie a iné „vybavenie“ študenta musí byť samozrejmosťou a nie skôr ojedinelým zjavom. Učiteľ nemôže byť obmedzovaný pri vedení predmetu (prednáške, seminári, zadávaní úloh) „nevybavenosťou“ študenta a takisto (alebo hlavne) magister geograf by nemal odchádzať do praxe bez tejto výbavy.

Pozornosť si zaslúžia ešte dve poznámky, ktoré majú úzky vzťah najmä k študijným programom magisterského stupňa. Každá univerzita má vlastný pracovný režim, vlastné pravidlá pracovnej disciplíny. Od tých rigorózných, zapisovanie sa do knihy dochádzky (od upratovačky až po profesora) až po tie najvoľnejšie. Podľa môjho názoru je normálne, keď profesori, ale aj ostatní učitelia, pracujú doma (ak je to pre nich výhodnejšie) a na univerzitu prichádzajú iba na stretnutie so študentmi (prednášky, semináre, cvičenia, konzultácie). Stotožňujem sa s názorom, že charakteristikou provinčnej univerzity sú ošúchané stoličky v pracovniach učiteľov (a väčšie množstvo vypitej kávy, prípadne osláv počas pracovného času), zatiaľ čo charakteristikou svetovej univerzity sú kilometre nalietané jej profesormi a počet a závažnosť riešených grantových projektov (Košturiak 2005). Práca doma, t.j. vzájomná dôvera, je však podmienená výkonmi učiteľov, ako v pedagogickej, tak aj vo vedecko-výskumnej činnosti.

Druhá poznámka smeruje k pracovnému prostrediu a celkovej atmosfére na univerzite. Na modernej univerzite by sa malo (v dnešnom globalizovanom (-ujúcom sa) svete) hovoriť a učiť viacerými jazykmi. Mali by s ňou spolupracovať a prednášať na nej významní profesori z iných domáciach a zahraničných univerzít a významní pracovníci z praxe. Na modernej univerzite by sa mali stretávať študenti z rôznych štátov, čo je odrazom jej úrovne a záujmu o ňu. Možno trochu nadnesene povedať, že len v takomto dynamickom prostredí sa môže študent dobre pripraviť na globalizovaný svet.

Záver

Ako už bolo viackrát uvedené zatiaľ môžem hodnotiť len skúsenosti z Prírodovedeckej fakulty Univerzity Komenského v Bratislave, ale faktom je, že náročnosť geografických študijných odborov na magisterskom stupni sa nedá porovnať s náročnosťou štúdií na bakalárskom stupni (aby nedošlo k nedorozumeniu bakalárske štúdium je pre študentov, podľa ich prakticky jednomyselného názoru, ale aj podľa môjho názoru, jednoznačne ťažšie). Je to paradox, ale vysvetliť tento stav sa dá všelijako. Napríklad. „My učitelia sme si zväčša „vystrieli“ali svoje náboje“ už na bakalárskom stupni a tak vlastne magistrom ani nemáme viac čo povedať, a ak áno, tak len tak po povrchu.“ Je to možno trochu prehnané, ale pri takej veľkej odbornej variabilite vedených predmetov jednotlivými učiteľmi aj celkom očakávané. Všetci, vrátane profesorov a docentov máme na bakalárskom stupni vysoké úväzky. Alebo. „Tie naše geografické študijné programy sa od roku 1989 až tak veľmi nezmenili. A už vôbec nie od zavádzania kreditného systému štúdií. Študijné programy boli pôvodne zostavované tak, že išlo vlastne o súvislé 5-ročné štúdium, v ktorom musel študent zvládnuť v prvých troch rokoch obrovské penzum geografických i negeografických poznatkov a v dvoch posledných rokoch, už na špecializácii, sa to len viac-menej „dolaďovalo“ a pracovalo na diplomovej práci.“ A tie prvé tri preplnené ročníky zostali v bakalárskom stupni a do magisterského sa „neimplantovala“ potrebná kvalita. Možno by sa dalo povedať, že v magisterskom stupni zostal voľný priestor pre potrebnú špecializáciu a nevyplnili

sme ho. Tieto poznámky som urobil so zámerom naznačiť, že ten kruh „nový prístup k magisterskému štúdiu – nové študijné programy – väčšia miera špecializácie – nové formy výučby – kvalitatívne nová atmosféra na univerzite“ sa nakoniec uzavrie u nás učiteľov, vo väčších nárokoch na našu prácu.

„Ale, faktom zostáva, že niektoré univerzity majú problém zachytiť naznačené trendy. Prebiehajúce diskusie o výskumných a nevýskumných univerzitách sú síce dôležité, ale nie sú rozhodujúce. Dôležité sú reálne výsledky vo vzťahu ku kvalite absolventov a ich „akreditácia“ trhom. Nakoniec (o päť, desať alebo dvadsať rokov) zostanú aj tak iba dobré (svetové) univerzity (s dobrými študijnými programami magisterského štúdia), pretože aj svet univerzít sa globalizuje“ (Košturiak 2005).

LITERATÚRA

- KOŠTURIK, J., 2005, Provinčné univerzity a svetové univerzity – v čom je rozdiel. *SME*, 1.6.2005, s. 17.
- NOVÁČKOVÁ, D., 2004, Európska dimenzia vo výchove a vzdelávaní na Univerzite Komenského. In: Komorník, J. a kol.: Európska integrácia v univerzitnom vzdelávaní, Eurounion spl. s r.o., Bratislava, s. 78-81.
- Queen Mary, University of London (2004): MA/MSc. Programmes of Geography at Queen Mary University of London for Schoolyear 2004/2005.
- URBAN, I., 2005, Priekopníci kompetenčného vzdelávania. *Dimenzie*, júl-august 2005, Bratislava, s. 24-27.

GEOGRAPHY CURRICULUM: PROFESSIONAL ORIENTATION OF GEOGRAPHERS

Summary

Past fifteen years of widely understood transformation of our society didn't call out, as a surprise to many experts, an intensive debate concerning course of study at Slovak universities. During the last period of time some new impulses appeared that compel us to open such discussion. Three of the pressures are of special importance: Slovak republic became a member of European Union; number of eighteen (nineteen) old high school graduates decreases; and finally the expected responsibility of prospective student for own university studies and professional orientation appears. Relevancy of the debate concerning geography curriculum at Slovak universities is intensified with a note in general considering universities in global perspective as the institutions increasingly remote from the needs of practice (industry, services, entrepreneurship, public government and others). The universities are regarded as too theoretical, too scientific, old-fashioned and in general distant from practice. Key problem of geographic education at our universities appears as: Should university geography prepare widely educated but little specialized graduates or the education of geographers should be focused in a narrow field? This question means if we shall prepare a geographer precisely for some professions and for solving exact problems. Of course neither of the two alternatives is appropriate. It will be important to find equilibrium between universality and specialization in geography curriculum. In connection with the problems presented is differentiation of university studies and geographer's preparation in three levels, undergraduate, graduate and postgraduate. The first and the third form of study in principle have no problem from geography curriculum perspec-

tive, but a discussion concerning contents of graduate study programs is needed. The result of such debate should provide us with required balance between universality and specialization for certain professions in geographic education. A critical question of second-level geography studies is for which professions we shall prepare our graduates. The answer probably lays in intersection of the two particular answers. (1) Which professions currently are or in nearest future will be demanded by the side of practice? (2) For which of these do Slovak geographers have competency to prepare their graduates? In my opinion among the orientations satisfying both requirements belong, for example: management in tourism; nationalities, multicultural society, migrants and refugees; urban environment and geographic information science; urban and rural structures and processes of change; urban and rural economy; regional development, development sources and regional policy; natural environment, human activities, hazards and threats; landscape-ecology planning, landscape legislation and many others.